

שיטת התוספות בהלל של שעת עשיית קרבן פסח

איתא במשנה (פסחים סד.) "הפסח נשחט בשלש כיתות... קראו את ההלל. אם גמרו שנו ואם שנו שלשו אע"פ שלא שלשו מימיהם."

מבואר שקרבן פסח טעון הלל בשעת שחיטתו. נחלקו הראשונים מי אומר הלל זו. רש"י ד"ה קראו את ההלל אומר "אכל כיתות קאי" דהיינו שהישראלים עצמם אומרים הלל. וכן רש"י בסוכה נד: (ד"ה ערב הפסח) "...וכל כת קוראה את ההלל ג' פעמים...". לעומת זאת, תוספות (פסחים סד. ד"ה קראו) פרשו דהלויים היו אומרים את ההלל, ושכן מפורש בתוספתא.

שיטת רש"י נתלבנה בספר חידושי מרן רי"ז הלוי (הל' קרבן פסח ד"ה בפסחים). לדעתו, רש"י סובר שגם הכיתות וגם הלויים אמרו הלל בבת אחת, אלא לשתי מטרות נפרדות לגמרי. הכיתות אמרו הלל לקיים דין מסויים המחייב אמירת הלל דעלמא בשעת עשיית הפסח, כמו הדין המחייב אמירת הלל דעלמא בשעת אכילת הפסח (עיי' משנה פסחים צה.). אולם הלויים אמרו הלל בתורת שירת הלויים על הקרבן, הנאמרת רק ע"י לויים, ומלווה ע"י חליל ותקיעת חצוצרות. אין שני דינים אלו קשורים אחד לשני.

המשמעות בדברי הגרי"ז זצ"ל, והיא הפשטות שלתוספות בשעת עשיית הפסח היתה רק שירת הלויים ותו לא מידי.

לפי זה יש לעיין בדברי התוספות בערכין (דף י.). בגמרא שם איתא "דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק שמונה עשר ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל: שמונה ימי החג ושמונה ימי חנוכה ויום טוב הראשון של פסח ויום טוב של עצרת..." ופרשו התוספות (ד"ה שמונה) "הא דלא חשיב ערב פסח דאז הוה להו יו"ט משום דלא הוי אלא במקדש לא חשיב ליה." לכאורה דברי תוס' תמוהין, מה שייכות יש בין שירת הלויים על הקרבן לימים שהיחיד גומר בהן את ההלל, דהיינו אמירת הלל של כל בר מצוה בשחרית בבית הכנסת בימים האלו? ותירוץ התוספות לקושייתם היא רק שמבחינת הלשון שנקט ר"ש בן יהוצדק אין מסתבר לכלול הלל של ערב פסח ברשימה של חיוב על כל בן ישראל בכל מקום שהוא. אבל אינם דוחים את עיקר ההבנה של קושייתם שאכן שייך הלל זו לשאר ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל.

ונראה לבאר שיטתם על פי מה שמרומז בדבריהם באמרום "...ערב פסח דאז הוה להו יו"ט...". כוונתם למה שפירש הר"ח בדף צח. "...דמת אחר חצות, ולא חל עליה אנינות דהא משעת הפסח כיום טוב חשוב, שאומר בו הלל..." דהיינו ששחיטת הפסח בזמנו [אחר חצות ב"ד ניסין] הופך את היום ליו"ט בעבור המקריב, ולכן אומרים הלל בשעת עשיית הפסח כתוצאה מזה שנהיה יו"ט.

וזה שלכאורה א"א לקיים החיוב של ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל ע"י שירת הלויים, אפשר לתרץ על פי שיטת התוספות בברכות (יד.). שם בד"ה ימים שהיחיד, אמרו "לאו דוקא יחיד אלא אפילו צבור קורא "יחיד" כיון שאין כל ישראל ביחד כמו שהיו בשחיטת פסחים בי"ד ניסן...". פירושו: שרשימת הימים שצריכים לגמור בהן את ההלל היתה כוללת עוד ימים אילו היו שם כל ישראל יחד. [וכן מפורש בבה"ג סוף הלכות לולב, והגרי"ז סובר שדברי תוס' כאן ודברי הבה"ג חד הן].

על פי הנ"ל יש לתרץ תמיהתינו על התוס' בערכין (י.). כשכל יחיד שוחט פסחו בי"ד ניסן אחר חצות הוא גורם לעצמו יו"ט פרטי, אשר כולל בו חיוב אמירת הלל דעלמא, בדומה לימים שהיחיד גומר בהן את ההלל, אבל בהיותו בצבור של "כל ישראל ביחד" חיוב הלל דידיה נהפך לחיוב הלל כללי של הצבור, ונאמר ע"י הלויים על הקרבן, בעד כל ישראל.

זאת אומרת שבמקביל לקרבן פסח עצמו, שהוא גם קרבן יחיד וגם קרבן צבור (הואיל ואתיא בכנופיה כמו"ש ביומא נא.) כן החיוב אמירת הלל שנגרם ע"י שחיטתו יש בו גם בחינת הלל דיחיד וגם בחינת הלל דצבור. ולכן סוברים התוספות ערכין י. שאכן שייך הלל זו ברשימה של ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל.

זה ששירת הלויים על קרבן פסח היא דוקא הלל ולא פרקי תהלים אחרים, מורה ששירת הלויים זו היא תוצאה של החיוב הטיארטית של כל יחיד ויחיד לומר הלל מחמת יו"ט דידיה. אין כאן שומע כעונה, אלא יש כאן דין "הלל יחיד-צבור" מיוחד הנאמר רק ע"י לויים.